7e JAARGANG — No. 25 — 18 MAART '27

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS DEENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr V. Hepp, Ds K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Prof. Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Ds B. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Ds K. Fernhout, Vreeland; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, De Steeg; Ds B. A. Knoppers, Amsterdam; Ds J. G. Kunst, Arnhem; Ds H. W. Laman, Assen; Ds C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Ds F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meinsma, Groningen; Ds J. C. Rullmann, Utrecht; J. Strikwerda, Dokkum; Dr J. Thijs, Zwolle; Dr J. Veldkamp, Hilversum; E. Visser, Arnhem; Prof. Dr D. H. Th Vollenhoven, Amsterdam; Ds J. de Vries, Tilburg; Ds J. D. Wielenga, Hoofddorp; Mr J. A. de Wilde, 's Gravenhage.

Adres der Redactie:
Prof. Dr V. HEPP, Van Breestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f 1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f 7.50 en voor Ned.-Indië f 6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. p. regel. — Losse nummers f 0.15.

INHOUD: Kerk en Staat, II. — Uit de Schrift: Het graf en de eigendom (Jes. 53:9). — Kerkelijk Leven: Junius contra Prof. Hantjens. De komende Synode. — Geestelijke Adviezen: Doop en Besnijdenis. — Lit. en Kunst: De beteekenis van Pennings werk. — Het Boek v. d. Week: Geestelijke stroomingen in Z.-Afrika. — Opvoeding en Onderwijs: De opleiding. — Uit de Buitenl. Kerken: De Geref. Bond voor Duitschland, Buitenlandsche voorlichting, Het schisma te boven. — Persschouw. — Boekbespreking. — Kerknieuws.

KERK EN STAAT.

II.

Is het vraagstuk van Kerk en Staat niet in de eerste plaats van kerkelijken doch van politieken aard, dan zal dat van groote beteekenis zijn voor de wijze, waarop naar een oplossing moet worden gezocht.

Niet de kerk, maar de staat ondervindt voornamelijk de moeilijkheden van den ongeregelden toestand. En het initiatief om tot orde te komen, zal dan ook van de Overheid en niet van de kerk moeten uitgaan.

Men meene niet, dat dit er betrekkelijk weinig toe doet. Want we raken hierbij reeds aan het bezwaar, dat we ook nog verder zullen ontmoeten, geen kerk kan een andere kerk als haar gelijkwaardige erkennen. Zij kan daarom nooit op voet van gelijkheid met andere kerken onderhandelen. Men behoeft zich slechts voor te stellen, dat de Hervormde Kerk met de Roomschen samen aan het overleggen zou gaan, hoe het best de verhouding tot den staat zou kunnen worden geregeld en men gevoelt terstond de moeilijkheid. Dat zou zijn het onmogelijke vragen met de zekerheid, dat dus alle dingen maar zouden blijven, gelijk ze zijn. Daarentegen ligt juist in den eisch, dat krachtens den aard van het probleem de Overheid zal moeten beginnen, de Overheid, wier gezag over allen gaat en met wie allen te maken hebben, het begin van den weg, die uit de moeilijkheden leiden kan.

Deze dingen zijn nog van veel meer beteekenis, voor het punt, dat nu onze aandacht vraagt. Het aan de Duitschers ontleende woord „reaalpolitiek" heeft onder ons een slechten klank. En waarlijk niet zonder reden. Immers, indien men onder reaalpolitiek verstaat, dat een volk één begeerte heeft, n.l. de uitbreiding van macht en invloed, het naar zich toehalen van de stoffelijke goederen en wat dies meer zij en dat zijn staatslieden ten koste van alles, met terzijdestelling van alle Goddelijke en menschelijke wetten zelfs, dat doel trachten te bereiken, dan is reaalpolitiek iets, dat door elk Christen zal worden verfoeid.

Maar het woord reaalpolitiek roept ons ook iets voor den geest, dat wel eens te veel wordt vergeten, dat in onzen tijd b.v. m.n. door de Staatkundig Gereformeerden over het hoofd wordt gezien. Alle politiek moet aansluiten bij het bestaande, moet beginnen met het bestaande te aanvaarden en kan slechts door te trachten het bestaande zooveel als mogelijk is te veranderen, tot verbetering komen.

Zoo is het overal. Zoo is het in het huisgezin, in de school, ook in de kerk. Alle besluiten, die een kerkeraad, een classis, een Synode neemt, onderstellen den bestaanden toestand. Anders is geen handelen mogelijk. Zoo is het ook in den staat.

Nu is echter bij het vraagstuk, dat we bespreken, de bestaande toestand in de kerk een andere dan in den staat. In de kerk richt men het in naar eigen kerkelijke behoeften en begeerten. Men veroordeelt door zijn eigen bestaan andere kerken. En dat kan heel gemakkelijk, want men komt met die andere kerken eigenlijk niet in aanraking. Dat een Hervormde kerkeraad afgevaardigden zendt naar de intrede van een Gereformeerd predikant of omgekeerd is een dwaasheid. Voor elke kerk is de bestaande toestand, dat ze alleen met haar eigen leden rekent en met de Overheid alleen over haar eigen leven, haar eigen belangen onderhandelen kan. Ze heeft met andere kerken — we spreken nu niet van taal- of ras-verschillen en dergelijke — niets te maken, ze kent ze niet, ze heeft ze niet noodig. Ze kan en moet zichzelf voor de eenig juiste erkennen, doet ze dat niet, dan is haar ontbinding aanstaande, want dan heeft ze het geloof in haar bestaansrecht verloren.

Heel anders is het daarentegen in den staat. De Overheid moet er mede rekenen, dat allerlei groepen in haar gebied zich aandienen als de ware kerk. Ze kan dat niet over het hoofd zien zonder haar taak te verwaarloozen niet alleen, doch ook zonder zichzelf en haar onderdanen in ongelegenheid te brengen. Want ze moet den bestaanden toestand aanvaarden of ze laat de wanorde toe. Zelfs als er een staatskerk is moet de Overheid rekenen met dissenters of dissidenten. Al zou het ook zijn om ze gevangen te zetten, om ze te dwingen lid te worden van de staatskerk.

Wanneer nu het vraagstuk naar de verhouding tusschen kerk en staat van politiek karakter is, dan moet dus bij de oplossing voorop staan, dat er in Nederland verschillende kerken naast elkaar leven.

Men moet wel inzien, dat daarmede niets gezegd is over de pluriformiteit van de kerk.

Wanneer ik over pluriformiteit van de kerk spreek, dan ben ik op kerkelijk gebied en dan behandel ik de vraag, mag ik ooit erkennen, dat er meer dan één openbaring kan zijn van het lichaam van Christus. De kerk, de theologie kan die vraag met ja of met neen beantwoorden. Misschien kan zelfs het staatsrecht nog een antwoord geven op die vraag. Maar voor de staatkunde bestaat die vraag niet. Die kan nooit anders doen dan aanvaarden, dat er vele kerken zijn.

Zoo is het ook met een ander probleem. Men kan als theoloog en als jurist van oordeel wezen, dat er een staatskerk of althans een heerschende kerk moet wezen. Toch zal men als overheidspersoon niet anders kunnen doen dan het historisch gewordene aanvaarden en men doet dat zelfs, als men onderscheid maakt ten voordeele van één bepaalde kerk.

En nu verwacht ik de opmerking, of we zoo niet toch komen bij de in ons vorig artikel afgewezen dubbele moraal. Men kan toch niet als theoloog tegen de pluriformiteit van de kerk zijn en haar als staatsman of als overheidspersoon praktisch aanvaarden.

Ons antwoord luidt, in zekeren zin kan dat wel. Niet zoo, dat de Overheid een pluriformiteit van de kerk zou leeren en daartoe verplicht zou zijn, omdat er nu eenmaal meer dan een kerk zich aandient als kerk. De Overheid heeft niets te leeren en heeft allerminst uitspraak te doen in een theologisch of kerkelijk geschil. Dat zal ook niemand van haar vragen. En zelfs als men, gelijk Roomschen en Confessioneelen doen, aan de Overheid de taak oplegt, om te kiezen tusschen de kerken, dan vraagt men daarmede al van haar, dat ze rekent met het bestaande. De Middeleeuwsche toestanden van één kerk en één staat zijn onherroepelijk voorbij.

Men moet dit punt van de dubbele moraal of van het als Overheid anders handelen dan men als lid van de kerk zou doen, dan ook bezien in gansch ander licht. Indien waar is, dat het de taak van de Overheid is het vraagstuk Kerk en Staat tot een oplossing te brengen, dan gelden hier de regelen, die de Schrift voor de taak der Overheid stelt.

Van veel belang is, wat Christus sprak, Matth. 19:8: Mozes heeft van wege de hardigheid uwer harten u toegelaten uwe vrouwen te verlaten, maar van den beginne is het alzoo niet geweest.

Hier komt het verschil naar voren. Geen echtscheiding dan om hoererij, maar — als de bestaande toestand het ten eenenmale noodzakelijk maakt, dan kan de Overheid iets meer toelaten. Daarmee is dat meerdere niet goedgekeurd, integendeel, het blijft veroordeeld. Maar het kan door de Overheid onder bepaalde omstandigheden worden geduld.

We gelooven, dat hier een vingerwijzing ligt voor hetgeen de Overheid te doen heeft inzake Kerk en Staat.

De kerk, zelfs al zou ze de pluriformiteit der kerk belijden, kan nooit leden van een „andere kerk" laat staan die kerk als zoodanig erkennen. Ze mag het niet doen.

Maar de Overheid mag wel dulden, zij het om de hardigheid der harten. Ze mag wel aansluiten bij den bestaanden toestand.

Als de Overheid beproeven gaat het vraagstuk Kerk en Staat tot een oplossing te brengen, mag ze er mee rekenen, dat er vele kerken zijn. Over de waarde van elk van die kerken spreekt ze zich daarmede niet uit. Zegt men, dat moet ze doen, dan is ons antwoord, dat is een oplossing van het vraagstuk, een oplossing, die toch weer begint met de vele kerken te aanvaarden.

In den grond der zaak hebben we hier dan ook dezelfde kwestie, die zich telkens voordoet. Een Christelijk minister, een Christelijk burgemeester komt voortdurend in allerlei moeilijkheden. Mag hij een socialist op dezelfde wijze behandelen als een Christen? Mag hij al is het maar indirect door „toelating" medewerking verleenen aan allerlei dat van God verboden is? Men kent de vragen! En er zijn maar twee wegen, òf zich aan alles onttrekken en thuis heel gemakkelijk alles veroordeelen, òf sommige dingen dulden d.i. aansluiten bij het bestaande en dan streven naar verbetering. Ons dunkt in den tegenwoordigen tijd in Nederland, nu de Christelijke grondslagen nog niet zijn weggeslagen, het laatste eisch. De tijd kan komen, dat het niet meer kan.

Maar als het nog kan, dan geldt het ook de oplossing, die de Overheid te geven heeft van het vraagstuk: Kerk en Staat.

F. W. GROSHEIDE.

UIT DE SCHRIFT.

Het graf en de eigendom.

> En men heeft zijn graf bij de goddeloozen gesteld en hij is bij den rijke in zijnen dood geweest. Jesaja 53:9.

Tusschen de donkerheid van graf en dood eenerzijds en de heerlijkheid van de „erfenis der heiligen in het licht" anderzijds, moge een machtig verschil zijn, toch heeft Christus door zijn graf de lijn der verhooging en der erfgenaamsweelde omgebogen en heengetrokken naar het einde van zijn vernederingsweg toe. Uit het graf van Christus komt de victorie; want dát graf is niet in tegenspraak met het erfrecht van de menschen Gods, doch daarvan het bewijs en het onderpand.

Jesaja zelf heeft verband gelegd tusschen het graf en den eigendom, en heeft dat verband alleen bij den Christus weten te leggen. Wat Christus betreft, dien lijdenden Knecht des Heeren, men heeft zijn graf gesteld bij de goddeloozen. Dat wil zeggen: de menschen hebben hem een graf toegedacht, ze hebben dat graf ook met nadruk hem aangewezen, bij de „goddeloozen". En — de goddeloozen, dat zijn de rechteloozen. Het zijn de menschen, die door God en wereld losgelaten zijn; ze behooren tot het geboefte, ze hebben geen recht meer op eenig goed; ze zijn aan den vloek overgegeven; hun naam is uit het boek der rechtspersoonlijkheden weggedaan. Deze vogelvrijverklaarden hebben geen recht meer; zelfs op een begrafenis niet. Men begraaft ze wel, maar niet om hunnentwil, doch uit eigenbelang: ze zijn een verfoeilijkheid, en daarom worden ze onder den grond weggedaan. Zóó heeft men den Knecht des Heeren een graf gewezen onder de rechteloozen. Een gezant van een koningshof moge sacrosanct zijn, zelfs als er oorlog is, maar de Gezant van het Hof der hoven, de Knecht van Jahwe, is door de menschen behandeld aan gene zijde van het recht van oorlog zoowel als vrede. Men heeft zijn graf bepaald op Golgotha, bij het geboefte. Dat graf zou geen eigendom zijn van hèm, maar alleen een beveiliging van het eigendom der menschen, die over hem en zijn graf heen wilden loopen.

Maar nu ontwaakt God over Zijn Knecht en Hij verbreekt den raad der graftoewijzende natie. Zijn knecht is geweest bij den rijken man in zijn dood. Jesaja ziet het aankomen, dat dit ééne graf, dat volgens menschenrecht den volkomen vloek bedient aan den god-looze, ook weer het rijke bezit van den Knecht des Heeren wordt, dien Knecht, die den vloek heeft door-leden, maar daarna ook stijgt tot de hoogste heerlijkheid. Zie, hij neemt zijn erfenis in zijn bezit; in zijn dood werpt hij het roer der wereld om, en in zijn begrafenis gaat hij de bezitloozen voorbij om tot den rijken man te zeggen: ik leg mijn hand op u. Zoo is Christus' grafgang buitbehaling; en dat is naar het goddelijk recht. Want als goddelooze heeft God zijn Zoon gesteld, maar Hij heeft met volle bewustheid hem daarvan al de bitterheid, en al de gevolgen, doen smaken, toen Hij nog leefde. Aan allen, die buiten Hem sterven, wordt de rechteloosheid na hun dood eerst bediend; dat is te zeggen: zij worden daarheen verwezen, ze worden daarin geworpen. Doch aan den Middelaar Gods en der menschen is de rechteloosheid bij zijn leven ontdekt: mijn God, mijn God, waarom hebt Gij Hem verlaten? Doch als hij uit de diepte opstijgt, en hij heeft God niet verlaten, doch is Hem nóg blijven zoeken, dan is Hij de rechtvaardige gebleken: men heeft zijn graf wel bij de goddeloozen gesteld; maar wie zijn geest in 's Vaders handen geeft, die kan niet zonder erfenis zijn. Dus is hij bij den rijken man begraven; het graf is zeer nieuw, en het is onderpand van de verovering van de nieuwe wereld. Tegenover het heel-al heeft Christus gehangen als goddelooze, zonder rechten. En toch komt uit zijn graf de profetie, dat eens op het zelfde heel-al zijn erfrecht aanspraak zal doen gelden.

Zoo is dan in lijdens- en stervensgang van Jezus Christus bewezen, dat God en Gods Zoon geen duimbreeds grond tot „niemandsland" verklaart. Zelfs grafbodems zijn van een eigendomsmerk voorzien door Jezus Christus onzen Heere. Heeft Pilatus het graf verzegeld? God heeft het gestempeld, en Hij deed het vóór Pilatus. Zegeling is dienstbaarheid; stempelen is' heerschen. De wachters worden haast weggeblazen, maar ze hebben toch ook gediend.

K. S.

KERKELIJK LEVEN.

Junius contra prof. Haitjema.

Ons hoofdbezwaar tegen het artikel van Prof. Haitjema „De Asser Synode en het Schriftgezag" blijft, dat hij daarin de Schrift links laat liggen.

Hij wil de beteekenis van het Schriftgezag vaststellen buiten de Schrift om.

Dat is niet alleen ongereformeerd, maar ook onprotestantsch.

Een beroep op de „patres", op de „vaders" mag nooit voor het Schriftbewijs zelf in de plaats worden geschoven.

Het getuigenis der „vaders" is daarom nog niet waardeloos voor ons.

Integendeel. Wij wenschen daarnaar eerbiedig te luisteren.

Maar wij mogen nooit uit het oog verliezen, dat het slechts secundair is.

Gesteld, dat de „vaders" de meening der Schrift nopens haar gezag niet juist weergaven, dan zouden wij hen moeten verloochenen.

Doch, de Gereformeerde „vaders" huldigden in deze geen afwijkende opinie.

Ook niet de „vaders", aan wie Prof. Haitjema de voorkeur geeft, n.l. Junius en Calvijn.

Men lette op deze volgorde.

Niet: Calvijn en Junius.

Maar: Junius en Calvijn.

Hij geeft of beter: bedoelt te geven een beschrijving van de Gereformeerde opvatting van het Schriftgezag „in aansluiting aan de Theses Theologicae van Franciscus Junius, hier en daar met aanvullende aanhalingen uit Calvijn's Institutie".

Men zou haast zeggen: Junius is voor hem de vader en Calvijn de peetvader.

Evenwel vergaat het daarbij Prof. Haitjema als den Joden in Jezus' dagen.

De Joden pochten: wij hebben Abraham tot een vader.

Maar de Heiland wees er op, hoe Abraham hen tegensprak. „Alzoo deed Abraham niet", zoo moesten zij hooren.

Ook Prof. Haitjema wordt uit den mond van hen, die hij als „vader" bij uitnemendheid huldigt, geoordeeld.

Reeds werd van andere zijde tegen Prof. Haitjema's vereering van Junius opgemerkt, dat deze theoloog voor de Gereformeerde belijdenis zeker niet als autoriteit van den eersten rang kan gelden.

Wij onderschrijven dit.

Junius was een irenisch man, een man, die er op uit was kompromissen te treffen.

Of hij daarom zoo geliefd is bij Prof. Haitjema, die zelf een kompromis tot stand wil brengen tusschen de Gereformeerde belijdenis en het Barthianisme, durven wij niet beslissen.

Alleen de reden, welke hij voor zijn voorkeur opgeeft, n.l. dat Junius een jongere tijdgenoot en geestverwant van Guido de Bray was en dat „men" in Junius' theologische verhandelingen de gedachten, vaak de woorden zelfs, van de Nederlandsche Geloofsbelijdenis hoort doorklinken, schijnt ons al bijster zwak.

Er zijn nog wel jongere tijdgenooten of bijna-tijdgenooten en geestverwanten van Guido de Bray, bij wie de Nederlandsche Geloofsbelijdenis zelfs nog sterker doorklinkt.

Wij noemen slechts Gomarus.

Gomarus heeft boven Junius dit voor, dat hij veel zuiverder staat.

Indien Prof. Haitjema het zou volhouden, dat een man als Junius het zuiverst Gereformeerd was, zouden wij helaas aan zijn zuiverheid moeten twijfelen.

Maar daaruit willen wij niet konkludeeren, dat men zich op Junius niet mag beroepen.

Ofschoon hij meer kerkelijk politicus was dan denker, zoo bevatten zijn Theses toch veel, dat de bestudeering waard is.

Uitschakelen willen we Junius in geen geval.

Zijn gedachten aangaande de Schrift zijn zeker niet ongezond.

Maar daarin spreekt hij Prof. Haitjema vierkant tegen.

Prof. Haitjema heeft echter blijkbaar een ongelukje gehad.

Hij heeft slechts dat deel van Junius' Theses opgeslagen, waarboven uitdrukkelijk staat „De Sacra Scriptura" d.i. „Van de Heilige Schrift".

Daar vond hij een paar woorden, waarin ook gesproken werd over de taak van de kerk ten aanzien van de Schrift.

Dat waren: „tradere" en „propagare", „doorgeven" en propageeren, gelijk Prof. Haitjema vertaalt.

Daaruit zoog hij een heele theorie.

En op grond van die theorie veroordeelde hij Assen.

Maar hij schijnt er niet aan te hebben gedacht ook een ander deel van de Theses eens op te slaan, waar meer direkt over de roeping der kerk aangaande de Schrift wordt gehandeld.

Hij geeft n.l. geen enkel citaat uit hoofdstuk 46, dat gaat over het kerkelijke leergezag, uit hoofdstuk 47, dat spreekt over de kerkelijke tucht en uit hoofdstuk 48, dat loopt over den kerkelijken dienst.

En toch, dat waren de hoofdstukken, waarop hij speciaal was aangewezen.

Die bevatten zooveel gegevens, welke de meening van Prof. Haitjema, als zou hij Junius aan zijn zijde hebben, tot een illusie verdampen, dat, indien hij ze had nagelezen, hij zeker van elk beroep op Junius zou hebben afgezien.

Aan den eenen kant spijt het ons, dat wij hier geen volledig overzicht van die gegevens kunnen bieden.

Aan den anderen kant moeten wij er rekening mee houden, dat wij nog meer aan Prof. Haitjema hebben te adresseeren, zoodat wij ons beperking moeten opleggen.

Doch wij kunnen ook wel met één verwijzing volstaan.

Wij kiezen daarvoor uit de derde paragraaf uit het 46ste hoofdstuk.

Daar zegt Junius, dat er in de kerk onder de belijders van de zuivere leer des evangelies en de ware herders zich altijd zullen mengen roofgierige wolven, die Christus' kudde niet ontzien, valsche leeraars en huichelaars, die ketterijen binnensmokkelen, welke in een wis verderf storten. Met het oog daarop nu heeft God uit aanbiddelijke ontferming door den dienst van heilige mannen ons schriftelijk doen toekomen al wat tot het volkomen geloof en het eenwig leven noodig is. Die geschriften zijn als het ware brieven, welke Hij ons heeft gezonden en officiëele, publieke documenten (tabulisque publicis). Zij zijn ons gegeven, opdat wij daaruit Zijn wil ter dege, helder (luculenter) en meer dan genoegzaam (abunde) zouden kennen en de deugdelijkste wapenen zouden verkrijgen om ons daarmee tegen de verderfelijke leeringen der ketters te verdedigen en deze aldus ook te onderdrukken, te vernietigen en geheel en al uit te roeien. Deze brieven heeft Hij aan Zijn kerk ter bewaring gegeven (apud Ecclesiam deposuit), opdat zij de waarheid daarin vervat zou beschermen, verdedigen (tueatur), ten toon stellen (proponat), prediken (praedicet) en openlijk bekend maken (promulget).

Hier wordt dus aangewezen, wat naar Gods wil de kerk ten opzichte van de Schrift heeft te doen.

Het was Prof. Haitjema als zag hij Junius veelbeteekenend glimlachen, „als wij zoo manhaftig aan het „handhaven" willen van Gods gezag".

De Synode van Assen had volgens hem blijkbaar niet „veel vertrouwen in de toekomst en wat meer zegt, in Gods macht, waarmede Hij zorgt voor de autoriteit van Zijn Woord (Junius)".

De Synode was bezig God te „helpen" en hij vraagt: „Maar wat is dit helpen van God en het gezag van Zijn Woord anders dan een aantasting van autoriteit, die alleen Gods autoriteit blijven moet".

Maar Junius getuigt tegen hem.

Junius zegt niet slechts, dat de kerk het Woord Gods heeft te „handhaven".

Hij drukt het veel krasser uit.

De Kerk moet de waarheid in Gods Woord vervat beschermen, verdedigen.

Dit beschermen, verdedigen noemt hij zelfs het eerst.

Het gaat aan het „preeken" vooraf.

Voor dat beschermen, verdedigen heeft Godzelf in Zijn Woord wapenen geschonken.

Die moeten door de kerk worden gehanteerd totdat alle verderfelijke ketterijen met wortel en tak zijn uitgeroeid.

Junius ziet daarin geen aantasten van de autoriteit Gods, maar integendeel een eisch Gods.

De kerk mag niet anders.

Anders zou zij haar Heere ontrouw worden.

Voorwaar, dat is andere taal dan Prof. Haitjema.

Junius staat lijnrecht tegen Haitjema over.

Prof. Haitjema blijve daarom van Junius af.

Of liever: hij bestudeere hem beter.

Prof. Haitjema richtte in „De Gereformeerde Kerk" tot Prof. H. H. Kuyper het verwijt, dat deze hem op „Don-Quichot-achtige methode" bestreed.

Wij hopen ons ten opzichte van Prof. Haitjema voor zulke grievende kwalifikaties te wachten.

Maar toch verstonten wij ons hem den raad te geven om eer hij zich op „vaders" beroept, te zorgen, dat hij hun geschriften grondiger kent.

Met luk raak citeeren komt men er niet.

Overigens.

Het lijkt heel vroom, wanneer men zegt, dat Godzelf wel voor de autoriteit van Zijn Woord zal zorgen.

Wij hebben zulke klanken al meer gehoord.

Ze kwamen ten onzent uit het ethische tentenkamp.

Daar werd in verschillende variaties het thema bezongen: wij behoeven de waarheid niet te verdedigen, dat kunnen wij wel aan God overlaten.

Het is zeker een merkwaardig feit, dat Prof. Haitjema door zijn artikel om dit stellig niet onbelangrijke punt de Ethischen de hand drukt.

Beide beredeneeren hun gevoelen op verschillende wijze.

Maar over het resultaat, waartoe zij komen, zijn zij het hartelijk eens.

Dit kan ook voor de toekomstige ontwikkeling van de kerkelijke richtingen in ons land van gewicht zijn.

Het ontga daarom onze aandacht niet.

Wat nu het groote verschil uitmaakt tusschen Junius (en andere Gereformeerden) en hem is dit: dat hij geen rekening houdt met de werkzaamheid des Heiligen Geestes in de kerk.

Hij zinspeelt wel op het werk van den Geest in de geloovigen.

Maar over de leiding des Geestes in de kerk zwijgt hij.

Vandaar dan ook, dat hij er niet over te spreken is, wanneer de kerk haar zorg uitstrekt over het Schriftgezag.

Hij acht dat menschelijk werk.

Doch hij miskent daardoor den Heiligen Geest.

Zeker, de kerk, als product van menschelijke factoren bezien, kan niets voor het Schriftgezag doen. Doch wie de kerk zóó ziet, ziet haarzelf niet, maar haar karrikatuur.

In de kerk woont en blijft en werkt de Geest tot aan het einde der wereld, volgens Christus' belofte.

En zou Hij, de Geest der waarheid, de waarheid, ook de waarheid van het Schriftgezag, niet kunnen verdedigen?

Zou Hij dat niet kunnen door den dienst van menschen?

Neen, het is niet zóó, dat de Synode van Assen God heeft willen „helpen" bij het handhaven van het Schriftgezag.

Zij wilde niet „helpen", maar „dienen".

De Heilige Geest als de doctor ecclesiae, de eigenlijke Leeraar der kerk, roept tot dien dienst.

Het kerkbegrip van Prof. Haitjema is niet alleen egaal, maar ook ongeestelijk.

En daarom in schijn vroom, maar in wezen onvroom.

Wij hopen dan ook van harte, dat Prof. Haitjema den weg, welken hij met zijn artikel heeft ingeslagen, zal verlaten.

Hij loopt in de tegenovergestelde richting van Junius.

Hij heeft er geen oog voor, hoe het de Heilige Geest is, die in een kerk, welke zich houdt aan het Woord — want Geest en Woord gaan samen — zelf over het Schriftgezag waakt, maar door menschen als instrumenten.

Door die instrumenten te bestrijden, kon hij weleens bevonden worden tegen den Heiligen Geest te strijden.

Het geldt hier een teere, ontzaglijke zaak.

Wij betreuren het dan ook diep, dat Prof. Haitjema daarover zoo weinig teer heeft georeerd en geschreven.

Dat deed Junius niet.

Natuurlijk, een kerk kan feilen.

Maar zoo dikwijls zij feilt, onttrekt zij zich aan de roeping, welke de Geest tot haar richt.